

Nieuwe sanitatie: lokale oplossingen voor mondiale problemen

Hoewel de 'oude' sanitatie ons in de loop der jaren uitstekende diensten heeft bewezen, leiden veranderingen in de maatschappij er toe dat het tijd is nieuwe vormen van sanitatie te onderzoeken. Daarbij moeten duurzaamheid, energiebesparing en het terugwinnen van stoffen centraal staan. De oplossingen voor grootschalige, mondiale problemen liggen op regionaal of zelfs lokaal niveau. Het op grote schaal implementeren van die kleinschalige oplossingen zal niet zo snel gaan: poep en pies zijn immers vies. Om toch het één en ander voor elkaar te krijgen moet de schop, letterlijk of figuurlijk de grond. Dat bleek tijdens de bijeenkomst 'Een nieuw perspectief op afvalwater' op 10 mei bij Waternet in Amsterdam.

“Conventionele sanitatie is fantastisch!” Met die prikkelende opmerking begon Bert Palsma (STOWA) zijn lofzang op de huidige centrale zuivering. Maar allengs werd zijn betoog toch wat kritischer. De huidige sanitatie is niet zonder nadelen. Door de verandering van wat de maatschappij noodzakelijk vindt, is een verschuiving naar een nieuwe manier van sanitatie volgens hem onvermijdelijk. Een ontwikkeling die versterkt wordt door schaarser wordende grondstoffen, nieuwe problemen (medicijnen en hormonen in het oppervlaktewater) en niet in de laatste plaats door strenger wordende (Europese) regelgeving.

Een groot probleem bij de transitie naar 'nieuwe sanitatie' is dat veel burgers er niet over willen nadenken. Poep en plas is vies, alle andere manieren om daar mee om te gaan dan de huidige zijn eng, raar en duur. Om aan die perceptie een eind te maken, moeten nieuwe sanitatieconcepten toegepast worden. Alleen aan de hand van demonstratieprojecten kunnen de vooroordelen bestreden worden. Geslaagde voorbeelden daarvan zijn onder meer het Pharmafiltersysteem in het Reinier de Graaf ziekenhuis in Delft.

Graaf-ziekenhuis in Delft en de decentrale sanitatie in Sneek. Daarbij moet volgens Palsma geen tegenstelling ontstaan tussen 'oude' en 'nieuwe' sanitatie. Er kunnen best situaties zijn waarbij het gebruik van oude sanitatie efficiënter is dan nieuwe sanitatie. Er moet gestreefd worden naar een optimum, waarbij de nieuwe sanitatie net zo gezond, veilig en comfortabel is als de huidige.

De oplossing voor mondiale problemen (energie- en voedselschaarste) is vaak te vinden in regionale of lokale oplossingen of zelfs op perceelsniveau. Dat was de stelling van Eric van der Kooij van de dienst Ruimtelijke Ordening van de gemeente Amsterdam. Dat geldt ook voor de waterkringloop, met daarbij inbegrepen de sanitaire voorzieningen. Hij constateerde ook dat de maatschappij veranderd is: waar vroeger de benadering *top-down* was, is dat nu steeds meer *bottom-up*. De 'mondige burger' komt steeds vaker, individueel of met gelijkgezinden, met eigen initiatieven en oplossingen. Een goede situatie, maar wel één waaraan de bestuurders nog moeten wennen. Technisch gezien betekenen dit soort initiatieven lokale oplossingen die niet

altijd goed aansluiten bij de bestaande infrastructuur. Daarom is het van belang goed te communiceren wat het probleem precies inhoudt en wat wel en niet mogelijk is. 'Planning' betekent dan ook 80 procent communicatie en 20 procent inspiratie, aldus Eric van der Kooij.

Om nieuwe sanitatie van de grond te krijgen, is doorzettingsvermogen nodig - van de ingenieurs, bedrijfsleven en burgers, maar zeker ook van bestuurders. Lang geleden hebben bestuurders de moed gehad om riolering en centrale zuivering in te voeren, nu is het tijd om nieuwe sanitatieconcepten te gaan gebruiken. Ook als dat tegen de stroom in gaat, volgens Anneke van Veen van de vereniging Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling. Dat is niet gemakkelijk, door de enorme hoeveelheid bestuurders, stichtingen, organisaties, verenigingen etc. die zich allemaal met hetzelfde bezighouden maar dan net even anders. Ook de verandering van de maatschappij, waarin burgerinitiatieven zoals gezegd een steeds grotere rol spelen, is een noviteit voor veel bestuurders. Maar nog steeds geldt dat bestuurders een verplichting hebben om efficiënt te werken. Het maakt de burger immers niet uit hoe en wie hij betaalt, als het werk maar gedaan wordt. Bestuurders moeten dan ook knopen doorhakken en achter hun besluit blijven staan.

Na het plenaire gedeelte was het tijd voor een achttal workshops. Opvallend daarbij was dat de stelling van Eric van der Kooij, dat problemen bij voorkeur lokaal opgelost moeten worden, terugkwam in het aanbod van de workshops. Zeven daarvan hadden een lokale situatie of lokaal probleem als onderwerp. Zo kwam het Lowlands festival in Biddinghuizen aan de orde, waar jaarlijks zo'n 60.000 bezoekers voor heel veel afvalwater zorgen. Ook het Amsterdamse bewonerscollectief Schoon Schip hield een workshop. De bewoners willen op eigen initiatief een drijvende, zelfvoorzienende woonwijk bouwen met een gesloten watercyclus. Andere workshops gingen over modulaire studentenwoningen waar mogelijk een pilot met nieuwe sanitatie kan worden uitgevoerd, duurzame sanitatie op landgoed Armhoede in Lochem, sanitatie in de nog te bouwen wijk in Almere Oostwold en hoe de sanitaire voorzieningen aan te passen zijn in bestaande woningen.

De Pharmafilter installatie bij het Reinier de Graaf ziekenhuis in Delft.

